

**LIMBA ȘI LITERATURA
ROMÂNĂ**

COMPILER

ETAPA I

TESTUL 1

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Timpul efectiv de lucru este de 90 de minute.

Citește cu atenție textele pentru a putea rezolva cerințele legate de acestea, apoi bifează în grilă răspunsurile corecte.

A. Big Bang – Lumina primordială

În prezent, astronomii consideră (după îndelungi observații) că toată materia actuală din Univers (organizată în planete, stele, nebuloase și galaxii) se afla, acum 13,7 miliarde de ani, într-un singur loc, infinit de mic, numit „singularitate”. La un moment dat, acest punct a început să se mărească brusc și rapid.

Telescoapele actuale ne arată că și acum Universul este în expansiune. Aceasta este o certitudine, fiind observată pentru prima dată de astronomul american Edwin Hubble, în 1929, cu cel mai mare telescop al acelor vremuri, de 2,5 metri în diametru, aflat la Observatorul Mount Wilson. De atunci, observăm cum galaxiile se îndepărtează, fără să fugă de noi. Pur și simplu, spațiul se mărește cu o viteză și o rată enormă (70,8 km/s).

Supa inițială

În prima eră a Universului energia se transforma spontan în materie (coliziunea a doi fotoni duce la apariția unui electron și a unui pozitron) și invers. Asemenea reacții se pot recrea în laboratoare, dar în prezent nu se mai produc în Univers la scară largă. Universul timpuriu conținea o „supă” de fotoni, materie și antimaterie în mișcare rapidă. Într-un ritm furios, energia se transformă în materie și viceversa.

Descrierea științifică a Universului începe când acesta avea vârsta de 10^{43} secunde. Se bănuiește că atunci, în minusculul Univers, existau variații de energie, fluctuații cuantice, pe care teoriile actuale nu le pot explica sau modela. Vârsta de 10^{43} secunde reprezintă și momentul când gravitația s-a separat de forța unică existentă atunci (compusă din cele patru forțe care acționează în prezent în natură – gravitația, forța electromagnetică, forța nucleară slabă și forța nucleară tare).
(Fragment preluat din revista Terra Magazin, nr. 12, decembrie 2010)

B. Toamna aceea avea în ea ceva exaltat. Platanii din curtea liceului îngălbeniseră ca altădată, tufele de arțar se îmbrăcaseră în același roșu sângerieu, curtea se animase iarăși, umplându-se de larma glasurilor tinere, dar lumina blândă a anotimpului parcă se schimbase. Stăruia asupra lucrurilor cu o pâlpâire ciudată, incendiară. Contribuia, poate, la strania senzație și prezența „dungii aurii”, cu care oamenii nu reușeau să se obișnuiască. Așa fusese botezată linia apărută de câteva săptămâni pe cer, rămasă acolo ca un element decorativ bizar. Ziarele comentaseră pe larg fenomenul, publicaseră articole și declarații ale savanților care făceau diferite ipoteze asupra originii lui; se născuseră polemici pe această temă, speculații fanteziste și chiar desene umoristice.

Explicațiile rămâneau nesatisfăcătoare pentru că, așa cum conveneau specialiștii, „dunga aurie” era efectul luminos a ceva care se petrecuse la uriașe depărtări, cu cel puțin unsprezece ani în urmă. Într-un asemenea vid de date, eșafodajele* teoretice se puteau înălța și prăbuși cu o egală repeziciune. Câmpul supozițiilor* se căscase, brusc, enorm și, cu toate protestele oamenilor de

știință, începuseră să-și facă loc în paginile publicațiilor nu puține considerații elucibrante*, astrologice*, teofizice* și cabalistiche*.

În drum spre liceu, desfăcând ziarul, cum avea obiceiul, Rocus își aruncase ochii tocmai asupra unui astfel de articol. Autorul pretindea că „dunga aurie” indica o conjunctură* miraculoasă a astrelor, realizată în trecut doar o dată, atunci când ar fi ieșit din ape legendara Atlantida, și că toți copiii născuți acum unsprezece ani aveau să-i cunoască efectele extraordinare.

(Ovid S. Crohmălniceanu, *Prima lecție de geometrie*, fragment)

* eșafodaj – construcție;

* supoziție – presupunere, ipoteză;

* elucibrante – aberant, absurd, lipsit de logică;

* astrologic – referitor la astrologie;

* teofizice – care îmbină superstițiile cu cercetările fizice;

* cabalistic – enigmatic, misterios, tainic;

* conjunctură – circumstanță, context, împrejurare.

C. A doua zi, când marginile cerului începură să se întunece, precum o țesătură îmbibată în cerneală, Peiyi dădu buzna în camera Doamnei Chang. Atât Doamna Chang, cât și Rendi, care umpleau lampioanele cu petrol, o priviră nedumeriți.

— Doamna Chang, exclamă Peiyi. Trebuie să rezolvați asta!

— Ce s-a întâmplat? întrebă Rendi, îngrijorat.

— Se gândesc să ducă luna la oraș, spuse Peiyi, și că regele ar trebui să găsească un mod de-a pune luna la loc pe cer! Iar Jiming va fi cel care o va duce. [...]

— Sătenii cred că ar trebui să ducem luna la rege? întrebă Rendi. Nu mi se pare o idee proastă. De ce ar fi o problemă?

— E o problemă, pentru că asta înseamnă că cineva trebuie să rostogolească luna până în oraș! spuse Peiyi. Și acel cineva va fi Jiming! Dar abia s-a întors acasă! N-ar trebui să plece din nou! De ce pleacă? Toată lumea pleacă! [...]

— Peiyi, spuse cu blândețe Doamna Chang, îndepărtând-o încet pe fetiță pentru a o putea privi în ochi. Uneori oamenii trebuie să plece.

— Dar de ce? întrebă Peiyi, plângând.

Doamna Chang cugetă câteva clipe, apoi spuse:

— Pentru noapte, este ziuă. Pentru soare, este lună. Pentru ca oamenii să se întoarcă, trebuie să plece, zise ea. Face parte din echilibrul lumii. [...]

— Peiyi, este ca în povești, interveni Rendi, încercând să-i fie de ajutor. Când erau prea mulți sori, oamenii se pârjoleau. Când nu era niciunul, oamenii sufereau de frig. Lucrurile trebuie să fie în echilibru.

(Grace Lin, *Râul înstelat al cerului*, fragment)

STANDARD

1. După cum reiese din textul A, observațiile făcute de astronomi au subliniat că materia actuală din Univers:

a. se afla în urmă cu 13,7 miliarde de ani într-un loc numit „singularitate”;

b. conține o „supă” de fotoni;

c. are vârsta de 10^{43} secunde;

d. este condusă de gravitație.

2. Conform textului A, Edwin Hubble a observat că universul este în expansiune:

a. prin efectuarea unor experimente de laborator;

b. folosind un telescop cu un diametru de 2,5 metri;

- c. studiind „supra” de fotoni;
- d. făcând observații asupra electronilor și a pozitronilor.

- 3.** După explicațiile savanților din textul **B**, „dunga aurie”:
- a. reprezenta un efect al venirii toamnei;
 - b. era efectul luminos al unui fenomen inexplicabil, petrecut la mare distanță;
 - c. urma să dispară la schimbarea anotimpului;
 - d. nu avea efecte asupra oamenilor.
- 4.** Rendi, personajul din textul **C**, încearcă să o liniștească pe Peiyi, spunându-i că:
- a. regele ar trebui să găsească un mod de a pune luna înapoi pe cer;
 - b. uneori, oamenii trebuie să plece;
 - c. Doamna Chang va rezolva problema;
 - d. lucrurile trebuie să fie în echilibru.
- 5.** În textul **A**, cuvântul *spontan* (*energia se transforma spontan în materie*) are sensul:
- a. încet;
 - b. calm;
 - c. natural;
 - d. lejer.
- 6.** Omonimul cuvântului *materie* din secvența: *În prezent, astronomii consideră (după îndelungi observații) că toată materia actuală din Univers (organizată în planete, stele, nebuloase și galaxii) se afla, acum 13,7 miliarde de ani, într-un singur loc...* apare în enunțul:
- a. Studiul materiei din care sunt compuse corpurile l-a ajutat.
 - b. Savanții au obținut mostre de materie de pe Lună.
 - c. Materia din care sunt compuse planetele nu este în totalitate cunoscută.
 - d. A avut de lucrat mult la materia de examen.
- 7.** Antonimul potrivit pentru sensul din text al cuvântului *exaltat* (*Toamna aceea avea în ea ceva exaltat.*) este:
- a. emoționant;
 - b. inexplicabil;
 - c. calm;
 - d. puternic.
- 8.** Se dau următoarele sensuri pentru cuvintele din textul **B**:
- I. *a se schimba* (*lumina blândă a anotimpului parcă se schimbase*) – 1. a înlocui; 2. a muta; 3. a reforma; 4. a modifica;
- II. *a se îmbrăca* (*tufe de arțar se îmbrăcaseră în același roșu*) – 1. a se înveșmânta; 2. a-și pune; 3. a-și lua; 4. a tapisa.
- Alege varianta de răspuns care conține combinația de sensuri potrivite pentru sensul din text al cuvintelor *a se schimba*, *a se îmbrăca*:
- a. I. 1, II. 2;
 - b. I. 4, II. 1;
 - c. I. 3, II. 3;
 - d. I. 2, II. 4.

- 9.** Cuvintele subliniate în secvențele: 1. *Câmpul supozițiilor se căscase, brusc...* 2. *În drum spre liceu, desfăcând ziarul...* au:
- sens propriu de bază, respectiv sens propriu secundar;
 - sens propriu de bază, respectiv sens figurat;
 - sens propriu secundar, respectiv sens propriu de bază;
 - sens figurat, respectiv sens propriu secundar.
- 10.** Cuvintele subliniate în secvența: *Platanii din curtea liceului îngălbeniseră (1) ca altădată (2), tufele de arțar se îmbrăcaseră în același roșu sângeriu (3)...* s-au format prin:
- compunere prin coordonare/parataxă/alăturare (1); compunere prin subordonare (2); derivare (3);
 - compunere prin subordonare (1); compunere prin subordonare (2), derivare (3);
 - derivare (1); compunere prin subordonare (2); derivare (3);
 - derivare (1); compunere prin coordonare/parataxă/alăturare (2); derivare (3).
- 11.** Cuvântul de bază de la care s-a format termenul *repeziciune* este:
- repede;
 - reped-;
 - repez-;
 - repezire.
- 12.** Sunt despărțite corect în silabe toate cuvintele din seria:
- as-tro-no-mii, en-er-gi-a, spa-ți-ul, e-nor-mă;
 - as-tro-no-mii, e-ner-gi-a, spa-țiul, e-nor-mă;
 - a-stro-no-mii, tra-ns-for-ma, mi-nus-cu-lul;
 - re-pre-zin-tă, re-ac-ții, conț-i-nea, fot-oni.
- 13.** În secvența: *Explicațiile rămâneau nesatisfăcătoare pentru că, așa cum conveneau specialiștii, „dunga aurie” era efectul luminos a ceva care se petrecuse la uriașe depărtări, cu cel puțin unsprezece ani în urmă.* apar:
- două predicat nominale, două predicat verbale;
 - trei predicat nominale, un predicat verbal;
 - un predicat nominal, trei predicat verbale;
 - patru predicat nominale.
- 14.** Apare o conjuncție coordonatoare copulativă în varianta de răspuns:
- *Ce s-a întâmplat? întrebă Rendi, îngrijorat.*
 - *Peiyi, spuse cu blândețe Doamna Chang, îndepărtând-o încet pe fetiță pentru a o putea privi în ochi.*
 - *Se gândesc să ducă luna la oraș, spuse Peiyi, și că regele ar trebui să găsească un mod de-a pune luna la loc pe cer!*
 - *Sătenii cred că ar trebui să ducem luna la rege? întrebă Rendi.*
- 15.** Naratorul din textul **B**:
- este obiectiv;
 - este subiectiv;
 - este și personaj, Rocus;
 - este același cu autorul articolului de ziar.

- 16.** Din secvența: — *Peiyi, este ca în povești, interveni Rendi, încercând să-i fie de ajutor. Când erau prea mulți sori, oamenii se pârjoleau. Când nu era niciunul, oamenii sufereau de frig. Lucrurile trebuie să fie în echilibru.* reiese:
- a. calmul lui Rendi, din caracterizare indirectă, prin gesturi;
 - b. calmul lui Rendi, din caracterizare indirectă, prin limbaj;
 - c. calmul lui Rendi, din caracterizare directă, făcută de narator;
 - d. agitația lui Rendi, din caracterizare indirectă, prin gesturi.

EXCELENȚĂ

- 17.** Structura: *Stăruia asupra lucrurilor cu o pâlpâire ciudată, incendiară.* semnifică:
- a. atmosfera stranie care domnește asupra localității de unde se zărește „dunga aurie”;
 - b. frumusețea cerului de toamnă;
 - c. obiectul de studiu al savanților;
 - d. posibilitatea de modificare a culorii cerului.
- 18.** Următoarea afirmație este corectă:
- a. Textele **A** și **B** utilizează informații exacte cu privire la fenomenele cosmice.
 - b. Textul **A** propune o apropiere între crearea universului și dispariția acestuia.
 - c. În textele **A**, **B** și **C** apar numeroase figuri de stil.
 - d. În textele **B** și **C** se transfigurează aspecte ale realității, în funcție de imaginația creatorului.

Itemii 1-16 se notează cu câte 5 puncte fiecare; itemii 17-18 se notează cu câte 10 puncte fiecare.
Total: 100 de puncte.

TESTUL 2

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Timpul efectiv de lucru este de 90 de minute.

Citește cu atenție textele pentru a putea rezolva cerințele legate de acestea, apoi bifează în grilă răspunsurile corecte.

A. Scrierea cu literă mare

Fiind limitată la anumite situații, scrierea cu literă mare a cuvintelor izolate sau în propoziții are ca efect punerea lor în evidență.

Situațiile în care în limba română se scrie cu literă mare sunt mai numeroase decât în unele limbi (de exemplu, față de scrierea numelor de instituții în franceză), dar mai restrictive decât în altele (față de scrierea în engleză a cuvintelor unui titlu, sau, în germană, a tuturor substantivelor, de exemplu).

Se scriu, de regulă, cu literă mare la inițială:

- primul cuvânt (chiar dacă este substantiv comun sau orice altă parte de vorbire) dintr-o comunicare – fie că aceasta este sau nu propoziție (notă de subsol, inclusiv când începe cu abrevieri folosite în indicațiile bibliografice; titlu de coloană dintr-un tabel etc.);

- numele proprii (și asimilate acestora) folosite izolat sau în propoziții și fraze; în cazul numelor proprii compuse, scrierea cu literă mare poate privi toate componentele sau numai primul;

- anumite abrevieri;

- locuțiunile pronominale de politețe;

- primul cuvânt al fiecărui vers în poezia de tip clasic.

(Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române, fragment)

B. Pe urmă școlarii se duceau la școală și scriau toți compunerea liberă pe tema cum mi-am petrecut vacanța de vară din capetele lor cu vârteje ieșeau bule ca din Pifuri și din Rahanuri bulele lor se ridicau încet și loveau globurile galbene spânzurate în clase valul mării este atunci când rotunjeau ei literele cu limba între dinți furtuna este atunci când învățătoarea se plimba printre ei și le spunea spatele drept învățătoarea se ridică și ea lovindu-și cocul de balonașe zăduful este atunci când se gândeau școlarii cu privirea în sus ca să se inspire picioarele lor se bălăngăneau învățătoarea scotea un călcâi din pantof compunerile erau întotdeauna prea scurte se cereau patru pagini dacă nu însemna că ai avut o vacanță nefericită spatele drept spunea învățătoarea uite ai făcut un purcel caietul este oglinda elevului răsăritul este atunci când planșa cu bătaia de la Posada se umfla de curent

(T.O. Bobe, *Centrifuga*, fragment)

C. În grădina-n care scriu,
Cerne aur argintiu
O tîpsie ca de jar
Spânzurată-ntr-un arțar.

Florile trezite mi-s.
Aripile și-au deschis [...]

(Tudor Arghezi, *Creion*, fragment)

STANDARD

1. Conform informațiilor din textul **A**, în limba română se scriu cu literă mare la inițială:
 - a. toate substantivele;
 - b. numele proprii;
 - c. toate cuvintele unui titlu;
 - d. toate abrevierile.
2. După cum reiese din textul **A**, scrierea cu literă mare a unui cuvânt are ca efect:
 - a. mai buna înțelegere a sensului său;
 - b. pronunțarea mai ușoară a acestuia;
 - c. punerea în evidență a acestuia;
 - d. posibilitatea de a-l prescurta.
3. În textul **B**, este surprins:
 - a. un moment din viața unor școlari;
 - b. un moment dintr-o zi de vacanță;
 - c. momentul declanșării unei furtuni;
 - d. jocul unor copii.
4. Primul element al cadrului prezentat în textul **C** este reprezentat de:
 - a. grădină;
 - b. flori;
 - c. fluturi;
 - d. arțar.
5. Cuvântul subliniat în următoarea secvență din textul **A**: *scrierea cu literă mare a cuvintelor izolate sau în propoziții are ca efect punerea lor în evidență.* are sensul:
 - a. despărțit;
 - b. retras;
 - c. sporadic;
 - d. separat.
6. Sensul opus pentru cuvântul subliniat în următoarea secvență din textul **A**: *chiar dacă este substantiv comun* este:
 - a. neobișnuit;
 - b. aparte;
 - c. propriu;
 - d. deosebit.
7. Omonimul cuvântului subliniat în următoarea secvență din textul **A**: *fie că aceasta este sau nu propoziție (notă de subsol, inclusiv când începe cu abrevieri folosite în indicațiile bibliografice; titlu de coloană dintr-un tabel etc.);* apare în enunțul:
 - a. A primit o notă informativă.
 - b. Înainte de a pleca în concediu, le-a transmis salariaților o notă.
 - c. Pe marginea paginii, era o notă scrisă de mână.
 - d. A cântat greșit o notă.

- 8.** Se dau următoarele cuvinte: (1) nenorocită; (2) pătimașă; (3) tristă; (4) dezastruoasă. Dintre acestea, sunt sinonime potrivite pentru cuvântul subliniat în secvența: *însemna că ai avut o vacanță nefericită*:
- 1 și 2;
 - numai 3;
 - 2 și 4;
 - 1, 2 și 3.
- 9.** Cuvântul *spânzurată* are, în textul C:
- sens propriu de bază;
 - sens propriu secundar;
 - sens figurat;
 - atât sens propriu, cât și sens figurat.
- 10.** Cuvântul *decât* s-a format prin:
- derivare;
 - compunere prin subordonare;
 - compunere prin alăturare/parataxă/coordonare;
 - abreviere.
- 11.** Apar numai cuvinte cu diftong în seria:
- fiind, scrierea, mai, toate;
 - scrierea, sau, mai, toate;
 - toate, numeroase, mai, sau;
 - indicațiile, numeroase, toate, sau.
- 12.** Sunt despărțite corect în silabe toate cuvintele din seria:
- si-tu-a-ți-i-le, in-clu-siv, a-si-mi-la-te, com-po-nen-te-le;
 - si-tu-a-ți-i-le, as-i-mi-la-te, comp-o-nen-te-le, nu-mai;
 - sub-stan-tiv, comp-o-nen-te-le, a-si-mi-la-te;
 - sub-sol, subs-tan-tiv, iz-o-lat, pri-mul.
- 13.** Fragmentul: *din capetele lor cu vârteje ieșeau bule ca din Pifuri și din Rahanuri bulele lor se ridicau încet și loveau globurile galbene spânzurate în clase valul mării este atunci când rotunjeau ei literele cu limba între dinți furtuna este atunci când învățătoarea se plimba printre ei și le spunea spatele drept* este rescris corect din punct de vedere ortografic și ortoepic în varianta de răspuns:
- Din capetele lor cu vârteje, ieșeau bule ca din „Pif”-uri și din „Rahan”-uri. Bulele lor se ridicau încet și loveau globurile galbene, spânzurate în clase.*
— *Valul mării este atunci când... rotunjeau ei literele cu limba între dinți...*
— *Furtuna este atunci când...*
Învățătoarea se plimba printre ei și le spunea:
— *Spatele drept!*
 - din capetele lor cu vârteje ieșeau bule ca din Pifuri și din Rahanuri bulele lor se ridicau încet și loveau globurile galbene spânzurate în clase*
— *Valul mării este atunci când... rotunjeau ei literele cu limba între dinți...*
— *Furtuna este atunci când...*
Învățătoarea se plimba printre ei și le spunea:
— *Spatele drept!*